

ZBIORY I ROZDYSPONOWANIE PRODUKCJI TRUSKAWEK, MALIN I PORZECZEK W POLSCE W LATACH 2001-2012

Paweł Kraciński

Zakład Ekonomiki Ogrodnictwa Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
– Państwowego Instytutu Badawczego, Warszawa
Kierownik zakładu: dr Bożena Nosecka

Słowa kluczowe: owoce jagodowe, produkcja, eksport, przetwórstwo
Key words: berry fruits, production, export, processing

S y n o p s i s. Celem artykułu jest określenie zmian w zbiorach oraz rozdysponowaniu głównych gatunków owoców jagodowych w Polsce, a także ustalenie znaczenia polskiej produkcji tych owoców w świecie. W latach 2001-2012 rosła produkcja malin i porzeczek czarnych, a spadała truskawek. Przetwórstwo przemysłowe miało najwyższy i rosnący udział w zagospodarowaniu zbiorów głównych owoców jagodowych w Polsce. Głównym produktem przetwórstwa truskawek oraz malin były mrożone owoce, a porzeczek czarnych – soki zagęszczone.

WSTĘP

Produkcja owoców jagodowych odgrywa ważną rolę w polskim ogrodnictwie. Powierzchnia upraw roślin jagodowych wynosi 133 tys. ha, co stanowi 31% powierzchni upraw owocowych. Produkcji tej sprzyjają korzystne warunki glebowe oraz klimatyczne. Nie bez znaczenia pozostaje również dostępność relatywnie taniej siły roboczej. Wielkie uprawy towarowe mogą napotykać barierę podaży siły roboczej. Jest to jedna z przyczyn zmniejszania się produkcji truskawek w Europie, co rodzi szanse dla naszych producentów [Makosz 2012]. Owoce jagodowe są nietrwałe, co powoduje, że znaczną ich część przeznaczają na przetwórstwo. W przypadku produkcji na potrzeby przemysłu przetwórczego duże znaczenie ma współpraca między zakładami przetwórczymi a producentami, która może pozytywnie wpływać na bazę surowcową [Makosz 2012]. Na produkcję oddziałują znacząco czynniki pogodowe warunkujące plon oraz jakość. Charakterystyczne dla polskiej produkcji jest rozdrobnienie upraw. Główna masa podaży owoców wytwarzana jest przez małe gospodarstwa, produkujące owoce o relatywnie niskiej jakości.

MATERIAŁY I METODYKA

Celem opracowania jest określenie zmian w zbiorach oraz rozdysponowaniu głównych owoców jagodowych w Polsce w latach 2001-2012 oraz określenie pozycji kraju w światowej produkcji. Duży udział owoców jagodowych w polskiej produkcji owoców

uzasadnia podjęcie tematu badawczego. W opracowaniu określono wielkość produkcji truskawek, malin oraz porzeczki czarnej. Okres badawczy podzielono na cztery trzyletnie podokresy. Wielkości dla poszczególnych przedziałów policzono jako średnia arytmetyczna z poszczególnych lat. Kierunek i dynamikę zmian badano za pomocą indeksów o stałej podstawie, którą była średnia wartość z lat 2001-2003, strukturę zaś wykorzystując wskaźniki procentowe. Dane do opracowania zostały pozyskane z baz danych: Organizacji Narodów Zjednoczonych (ang. *United Nations*, UN), Centrum Informatyki Handlu Zagranicznego (CIHZ), Centrum Analitycznego Administracji Celnej (CAAC), Światowej Organizacji ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO ang. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*), Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), Krajowej Unii Producentów Soków (KUPS) oraz Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej-Państwowego Instytutu Badawczego (IERiGŻ-PIB). Dane dotyczące handlu światowego pochodzą z ONZ, a produkcji z FAO. Na ich podstawie została określona pozycja Polski na rynku światowym. Dane dotyczące wielkości, wartości oraz struktury geograficznej polskiego eksportu pochodzą z CIHZ i CAAC. Do określenia wielkości polskiej produkcji wykorzystano dane GUS, a struktury rozdysponowania produkcji towarowej owoców oraz produkcji przetworów dane i szacunki KUPS oraz IERiGŻ-PIB.

PRODUKCJA OWOCÓW JAGODOWYCH

W latach 2010-2012 zbiory owoców jagodowych w Polsce wyniosły średnio 535 tys. ton i były wyższe w stosunku do średniej z lat 2001-2003 o 17%. Powierzchnia upraw jagodowych w tych latach wzrosła o 20% i osiągnęła 133 tys. ha. Zbiory owoców jagodowych rosły szybciej niż innych owoców, czego skutkiem było zwiększenie o 2 p.p. (do 16%) udziału jagodowych w strukturze zbiorów owoców w Polsce. W strukturze produkcji owoców jagodowych w Polsce największą rolę odgrywają truskawki, porzeczki oraz maliny (tab. 1.).

Zmniejszało się znaczenie truskawek oraz porzeczek, a rosło malin. Udział truskawek w zbiorach owoców jagodowych w Polsce obniżył się w latach 2010-2012 do 29% z poziomu 38% w latach 2001-2003. W strukturze polskiej produkcji jagodowych dynamicznie

Tabela 1. Produkcja owoców jagodowych w Polsce w latach 2001-2003 oraz 2010-2012

Wyszczególnienie	Wielkości w okresie							
	2001-2003				2010-2012			
	tys. t	%	tys. ha	dt/ha	tys. t	%	tys. ha	dt/ha
Jagodowe, w tym:	456	100	111	41	535	100	133	40
– truskawki	175	38	49	36	157	29	45	35
– maliny	44	10	13	34	113	21	28	40
– porzeczki, w tym:	175	38	39	45	187	35	43	43
– czarne	124	27	29	43	138	26	33	42
– czerwone	51	11	10	52	49	9	10	47
– agrest	24	5	4	56	15	3	3	48
– aronia	35	8	5	75	51	9	7	76
– borówka wysoka	3	1	1	39	10	2	6	17
– pozostałe	2	0	2	9	3	1	1	26

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [*Roczniki statystyczne...* 2002-2013], EUROSTAT [Baza danych... 2001-2012].

zwiększał się zaś udział malin, który osiągnął 21% (wzrost z 10% obserwowanego w latach 2001-2003). Wśród innych owoców jagodowych zmniejszało się znaczenie agrestu, którego produkcja obniżyła się o 38%, a areal o 28%, w latach 2010-2012 wynosiły one odpowiednio 15 tys. ton i 3 tys. ha. Natomiast wzrosła produkcja borówki wysokiej oraz aronii. Produkcja borówki zwiększyła się najbardziej, bo 3,5 raza, w latach 2010-2012 była na poziomie 10 tys. ton, a areal zajęty pod tę uprawę wzrósł nieproporcjonalnie, bo ośmiokrotnie, do 6 tys. ha. Szybszy od zbiorów wzrost powierzchni upraw powodowany był tym, że krzewy borówki osiągają pełnię owocowania po 6-7 latach od posadzenia. Produkcja aronii rosła wolniej, a jej wolumen wyniósł w latach 2010-2012 51 tys. ton, względem 35 tys. ton w latach 2001-2003.

Udział Polski w światowej produkcji owoców jagodowych obniżył się z 7,7% w latach 2001-2003 do 7% w latach 2010-2012. Światowe zbiory jagodowych cechowała wyższa niż w Polsce dynamika wzrostu (30%). Produkcja na świecie w latach 2010-2012 wyniosła 7,6 mln ton, względem 5,9 mln ton w latach 2001-2003. Światowa powierzchnia upraw jagodowych wzrosła zaledwie o 4% i w latach 2010-2012 wynosiła 732 tys. ha. W światowych zbiorach owoców udział jagodowych był stabilny i wynosił 1,2%.

W światowej produkcji największe znaczenie mają truskawki i w badanym okresie ich udział zwiększał się. W latach 2010-2012 udział truskawek stanowił 58% światowych zbiorów jagodowych, względem 55% w latach 2001-2003. Powierzchnia upraw truskawek wyniosła w latach 2010-2012 32% światowych upraw jagodowych i była niższa o 3 p.p. niż w latach 2001-2003. W strukturze światowych zbiorów owoców jagodowych wzrósł udział malin (o 2 p.p.), a obniżył się porzeczek (o 5 p.p.) oraz agrestu (o 1 p.p.).

PRODUKCJA TRUSKAWEK, MALIN ORAZ PORZECZEK

Zbiory truskawek w Polsce do lat 2007-2009 rosły, po czym nastąpił znaczący (o 20%) spadek produkcji w stosunku do okresu początkowego do 157 tys. ton w latach 2010-2012 (tab. 2.). Udział Polski w światowych zbiorach truskawek wyniósł w latach 2010-2012 4%, co lokowało Polskę na 9. miejscu wśród producentów. Światowe zbiory

Tabela 2. Produkcja owoców jagodowych w Polsce w latach 2001-2012

Wyszczególnienie	Średnioroczna wielkość produkcji w okresie [tys. t]				
	2001-2003	2004-2006	2007-2009	2010-2012	dynamika 2001-2003=100
– owoce jagodowe	456	500	507	535	117
– truskawki	175	188	191	157	89
– maliny	44	58	73	113	254
– porzeczki w tym:	175	192	178	187	107
– czarne	124	143	132	138	112
– czerwone	51	49	45	49	95
– agrest	24	18	15	15	62
– aronia	35	38	40	51	144
– borówka wysoka	3	4	8	10	359
– pozostałe jagodowe	2	2	2	3	173

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [*Roczniki statystyczne...* 2002-2013].

truskawek dynamicznie rosną. W latach 2010-2012 osiągnęły 4,4 mln ton i były o 35% wyższe niż w latach 2001-2003. Areal upraw w latach 2010-2012 obniżył się nieznacznie (o 2%) względem lat 2001-2003 i wyniósł 238 tys. ha. Plony truskawek uzyskiwane w Polsce należą do najniższych w świecie i wynoszą 3-4 t/ha. Średnie światowe plony wzrosły w badanym okresie o prawie 40% – z 13,5 w latach 2001-2003 do 18,5 t/ha w latach 2010-2012, a polskie pozostawały na niezmiennym poziomie (tab. 3.). Niski poziom plonów w Polsce wynika z dominacji gospodarstw o małej skali produkcji w strukturze produkcji, które uprawiają te owoce ekstensywnie. Niska wydajność produkcji truskawek powoduje, że mimo największej na świecie powierzchni upraw tych owoców (45 tys. ha w latach 2010-2012), Polska nie odgrywa znaczącej pozycji w światowej podaży.

Produkcja malin w Polsce systematycznie się zwiększa. Duże rynkowe zapotrzebowanie na odmiany zarówno deserowe, jak i przemysłowe oraz łatwość i niezawodność uprawy przy krótkim okresie od nasadzenia do owocowania wpływa pozytywnie na zwiększanie produkcji [Danek 2009, s. 74]. W latach 2010-2012 zbiory osiągnęły 113 tys. ton i były 2,5 raza wyższe od tych z lat 2001-2003. Powierzchnia upraw wzrosła z 13 tys. ha do 28 tys. ha. Na światowym rynku malin Polska konkuruje z Serbią, która podobnie jak nasz kraj dostarcza na europejski rynek głównie maliny przemysłowe i ich przetwory. Na ceny w Polsce pośrednio wpływa sytuacja na serbskim rynku, gdyż zbiory rozpoczynają się tam o miesiąc wcześniej. W latach dobrego urodzaju w Serbii ma to negatywne konsekwencje dla polskiego rynku [Paszko 2012].

Światowe zbiory malin wzrosły w stosunku do lat 2001-2003 o 31% i wyniosły 589 tys. ton (tab. 4). Powierzchnia zwiększyła się w tym okresie o 20% do 111 tys. ha w latach 2010-2012. W światowej produkcji malin liczą się 4 państwa: Rosja, Polska, Serbia oraz USA, dostarczające 75% podaży. W latach 2010-2012 względem lat 2001-2003 wzrosła produkcja w USA (o 80%) oraz Serbii (o 20%), a spadała w Rosji. Mimo piętnastoprocentowego wzrostu (do 3,9 ton/ha), plony malin uzyskiwane w Polsce nadal pozostają najniższe spośród głównych producentów. Średnie światowe plony przekraczają 5 t/ha. Najwyższe są notowane w USA, gdzie dochodzą do 10 t/ha, podczas gdy w Serbii i Rosji oscylują wokół 5 t/ha.

Polska produkcja porzeczek wzrosła w stosunku do lat 2001-2003 o 7% do 187 tys. ton. Główną rolę w produkcji odgrywa porzeczka czarna, której wyprodukowano w latach 2010-2012 138 tys. ton. Wielkość produkcji czarnej porzeczki rośnie, a czerwonej spada.

Tabela 3. Plony truskawek w wybranych krajach oraz średnia światowa w latach 2001-2012

Kraj	Plon truskawek w roku [t/ha]											
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Stany Zjednoczone	40	44	50	48	50	51	53	52	54	56	56	59
Turcja	12	15	14	16	20	21	23	23	24	26	25	28
Hiszpania	32	31	29	43	37	40	33	35	38	36	38	38
Meksyk	23	24	28	28	29	30	28	34	35	36	33	42
Rosja	6	6	6	6	6	7	7	7	7	6	7	6
Polska	4	4	3	4	3	3	3	4	4	4	3	3
Niemcy	11	11	9	10	11	12	12	12	12	12	11	10
Włochy	27	21	25	27	25	25	27	24	27	26	25	21
Średnia	13	14	14	15	15	15	15	17	19	19	18	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FAOSTAT [Baza danych... 2014].

Tabela 4. Światowa produkcja malin w latach 2001-2012

Kraj	Średnioroczna produkcja [tys. t] w okresie				dynamika 2001-2003=100
	2001-2003	2004-2006	2007-2009	2010-2012	
Rosja	151,7	173,3	150,7	132,7	87
Polska	44,2	58,3	73,3	109,3	255
Serbia	83,9	85,2	82,8	102,1	122
USA	55,3	76,5	49,8	99,4	180
Ukraina	19,0	24,3	26,1	28,0	148
Świat	450,4	516,1	491,4	589,4	131

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FAOSTAT [Baza danych... 2014].

Polska zajmuje drugą pozycję na świecie jako producent porzeczek. Światowe zbiory porzeczek obniżyły się o 11% – do 661 tys. ton w latach 2010-2012 w stosunku do lat 2001-2003. Na światowym rynku liczącymi się producentami porzeczek są jedynie Rosja oraz Polska. Łącznie państwa te dostarczają 80% światowej produkcji. Rosyjskie zbiory rosną z podobną do polskiej dynamiką, jednak plony osiągnięte przez ten kraj przewyższyły polskie i osiągnęły 7 t/ha w latach 2010-2012. Średnie plony uzyskiwane w krajowej produkcji oscylują między 4-5 t/ha.

ZAGOSPODAROWANIE ZBIORÓW GŁÓWNYCH GATUNKÓW OWOCÓW JAGODOWYCH

Większość produkcji truskawek, porzeczek czarnych i malin trafia do przetwórstwa (tab. 5). W strukturze rozdysponowania tych owoców zwiększał się udział przetwórstwa, a malał eksportu oraz spożycia wewnętrznego. Zbiory truskawek w latach 2010-2012 w 68% trafiły do przetwórstwa, a jedynie 5% wyeksportowano jako świeże owoce. Jeszcze większe znaczenie miało przetwórstwo w zagospodarowaniu produkcji malin. W latach gospodarczych 2010/2011-2012/2013 aż 78% zbiorów trafiło do przerobu. Rola tej formy zagospodarowania malin wzrosła w stosunku do lat gospodarczych 2001/2002-2003/2004 o 28 p.p. kosztem spożycia wewnętrznego (spadek o 20 p.p.) oraz eksportu świeżych owoców (spadek o 8 p.p.). W formie świeżej wyeksportowano 15%, a do spożycia trafiło 8% produkcji malin z lat 2010/2011-2012/2013. Największy udział przetwórstwa w rozdysponowaniu produkcji miał miejsce w odniesieniu do porzeczek czarnych. W latach 2010/2011-2012/2013 aż 92% zbiorów tych owoców trafiło do przemysłu. Udział ten wzrósł z 77% w latach gospodarczych 2001/2002-2003/2004 kosztem spadku do 4% udziału zagospodarowania przez eksport oraz spożycie wewnętrzne.

Przeważająca część truskawek i malin, która trafiła do przemysłu była przetworzona na mrożonki owocowe. W strukturze zagospodarowania truskawek w przetwórstwie zmniejszał się udział owoców przeznaczonych na mrożonki, a rósł na soki zagęszczone. Odwrotna tendencja miała miejsce w strukturze zagospodarowania malin w przetwórstwie. Zmniejszał się udział owoców wykorzystywanych do produkcji soków, a rósł mrożonek. Porzeczki trafiające do zakładów przetwórczych przeznaczane były głównie na soki zagęszczone (56%) oraz mrożonki (25%).

Tabela 5. Struktura rozdysponowania zbiorów oraz wykorzystania w przetwórstwie truskawek, malin i porzeczek czarnych w latach gospodarczych 2001/02-2012/13

Wyszczególnienie	Udział [%] w okresie			
	2001/02-2003/04	2004/05-2006/07	2007/08-2009/10	2010/11-2012/13
Truskawki				
Eksport	6	6	5	5
Przetwórstwo	61	65	68	68
– soki zagęszczone	9	21	29	25
– mrożonki	83	71	61	63
– pozostałe	8	8	10	13
Spożycie	33	29	27	27
Maliny				
Eksport	23	20	21	15
Przetwórstwo	49	58	57	77
– soki zagęszczone	35	38	29	28
– mrożonki	56	58	63	66
– pozostałe	9	4	8	6
Spożycie	28	22	22	8
Porzeczki czarne				
Eksport	14	9	4	4
Przetwórstwo	77	82	90	92
– soki zagęszczone	63	65	66	56
– mrożonki	31	27	27	25
– pozostałe	6	8	7	19
Spożycie	9	9	6	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych szacunkowych ekspertów z IERiGŻ-PIB.

PRODUKCJA MROŻONEK I SOKÓW ZAGĘSZCZONYCH

Wielkość produkcji mrożonych truskawek wyniosła w latach gospodarczych 2010/2011-2012/2013 113 tys. ton i była o 20% niższa niż w latach 2001/2002-2012/2013. Powodem był spadek zbiorów oraz przeznaczanie większej ich części (25%) na soki zagęszczone. Produkcja mrożonych malin wzrosła bardziej niż zbiory tych owoców, bo 2,7 razy do 54 tys. ton, a porzeczek pozostała stabilna (tab. 6.).

Produkcja mrożonych malin to w głównej mierze grys malinowy, który jest półproduktem. Korzystniejsze dla gospodarki byłoby wytwarzanie wysokiej jakości malin (IQF), za które otrzymuje się wyższą cenę [Nosecka i in. 2011].

Zwiększa się udział soków zagęszczonych wytwarzanych ze wszystkich analizowanych gatunków owoców jagodowych, w tym najszybciej z truskawek (2,5 razy) oraz malin (o 78%). Wzrost produkcji soku z czarnej porzeczki był niewielki (5%), ale wolumen był najwyższy i średnio w latach gospodarczych 2010/2011-2012/2013 osiągnął 11 tys. ton.

Tabela 6. Produkcja mrożonek owocowych oraz soków zagęszczonych w Polsce w latach gospodarczych 2001-2012

Gatunek owoców	Średnioroczna [tys. t] produkcja w okresie				dynamika 2001-2003=100
	2001/02-2003/04	2004/05-2006/07	2007/08-2009/10	2010/11-2012/13	
Mrożonki					
Truskawki	140	155	127	113	80
Maliny	20	37	44	54	272
Porzeczki	23	21	19	23	101
Soki zagęszczone					
Truskawki	2	6	7	5	250
Maliny	2	3	2	3	178
Porzeczki	10	10	12	11	105

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KUPS oraz IERiGŻ-PIB.

EKSPORT OWOCÓW MROŻONYCH ORAZ ŚWIEŻYCH

Owoce mrożone przeznaczone są głównie na eksport. Udział eksportu w produkcji wahał się od 70 do 85%. Miał dla mrożonych truskawek i porzeczek czarnych z odpowiednio 84 i 94% w latach gospodarczych 2001/2002-2003/2004 do 75 i 86% w latach 2010/2011-2011/2012, a rósł dla malin, osiągając 90% względem 71% na początku okresu.

Wartość eksportu mrożonych truskawek, malin oraz porzeczek w latach 2010-2012 wyniosła 208 mln USD w stosunku do 46 mln USD w latach 2001-2003. W latach 2010-2012 najwięcej wyeksportowano truskawek, bo 88 tys. ton o wartości 88 mln USD (tab. 7.). Wolumen sprzedaży na skutek zmniejszenia się produkcji zmalał względem lat 2001-2003 o 22%. Wzrósł natomiast w odniesieniu do lat 2001-2003 eksport mrożonych malin (3,2 razy) oraz mrożonych porzeczek (o 27%) i osiągnął w latach 2010-2012 odpowiednio 48 oraz 23 tys. ton. Większość eksportu była lokowana na rynkach UE-15.

W przypadku truskawek udział sprzedaży do tych państw był stabilny i wyniósł około 87% wolumenu sprzedaży. Udział sprzedaży mrożonych malin do UE-15 obniżył o 3 p.p. do 83% wolumenu, a mrożonych porzeczek czarnych o 21 p.p. do 74% wolumenu w latach 2010-2012. Wzrosła sprzedaż zagraniczna mrożonych owoców do Wspólnoty Niepodległych

Tabela 7. Wolumen oraz wartość eksportu mrożonych owoców z Polski w latach 2001-2012

Gatunek owoców	2001-2003	2004-2006	2007-2009	2010-2012
	Wartość [mln USD]			
Porzeczki	16	11	23	30
Maliny	20	36	102	90
Truskawki	113	112	94	88
Wolumen [tys. t]				
Porzeczki	18	18	19	23
Maliny	15	28	40	48
Truskawki	113	112	94	88

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CIHZ oraz CAAC, dane niepublikowane za lata 2001-2013.

Państw (WNP, głównie do Rosji) do poziomu 20% wolumenu eksportu porzeczek czarnych oraz 8% wolumenu sprzedaży mrożonych malin.

Głównym odbiorcą polskich mrożonych owoców jagodowych są Niemcy. Do Niemiec trafiło w latach 2010-2012 36-37% wolumenu eksportu mrożonych truskawek, malin oraz porzeczek o łącznej wartości 121 mln USD. Udział Niemiec w polskim eksporcie porzeczek zmniejszył się na rzecz Rosji. Liczącymi się odbiorcami polskich produktów były również Holandia, Belgia oraz Francja. Ceny w eksporcie do UE-15 były wyższe niż do krajów WNP. W latach 2010-2012 średnia cena sprzedaży mrożonych malin i porzeczek czarnych do WNP stanowiła 43% ceny sprzedaży do UE-15, a w przypadku truskawek udział ten wyniósł 58%.

Eksport świeżych owoców ma niewielkie znaczenie ze względu na właściwości owoców oraz nastawienie produkcji na potrzeby przemysłu. W latach 2010-2012 wartość eksportu świeżych truskawek, malin oraz porzeczek czarnych wyniosła 47,6 mln USD względem 33,2 mln USD w latach 2001-2003. Wolumen eksportu w latach 2010-2012 wyniósł 16,8 tys. ton dla malin, 13,6 tys. ton dla truskawek oraz zaledwie 4 tys. ton dla porzeczek. Wolumen eksportu truskawek i malin obniżył się względem lat 2001-2003 odpowiednio o 20 i 11%, a porzeczek czarnych o 74%. Głównymi odbiorcami polskich owoców były państwa UE-15. W latach 2010-2012 do Niemiec trafiło 56% wolumenu eksportu malin i 64% porzeczek czarnych. Truskawki w 48% zostały zakupione przez Niemcy i Holandię.

WNIOSKI

W produkcji owoców jagodowych rosła produkcja malin, a spadała truskawek przy nieznacznym wzroście produkcji porzeczek czarnych.

Produkcja truskawek w Polsce uległa obniżeniu. Polska zajmuje pierwszą lokatę pod względem wielkości upraw, ale nie jest znaczącym producentem. Mimo że wielkości plonów podawane przez GUS są kwestionowane przez ekspertów, to nie ulega wątpliwości, że były one niższe niż w innych krajach o podobnych warunkach naturalnych. Główną przyczyną jest niski poziom technologii produkcji. Począwszy od stosowania niekwalifikowanej rozsady do mało intensywnego prowadzenia upraw. Powoduje to niezadowalający dla producenta wynik finansowy, a to prowadzi do zmniejszania areалу upraw. Truskawki, podobnie jak maliny i porzeczki czarne, są głównie surowcem dla przemysłu przetwórczego. Zmniejszenie produkcji może doprowadzić do problemów zakładów przetwórczych. Truskawki, tak jak inne owoce jagodowe, są uprawiane głównie przez małe obszarowo gospodarstwa. Utrzymanie i rozwój potencjału produkcyjnego tych gospodarstw ma znaczenie tak dla właścicieli, jak gospodarki narodowej. Racjonalne jest bazowanie na uprawach o małej i średniej wielkości ze względu na dostępność siły roboczej. Niezbędna jest jednak większa koncentracja podaży i organizacji sprzedaży, jak miało to miejsce w przypadku producentów jabłek. Spadek produkcji truskawek wynikał również z niższego zapotrzebowania na truskawki przemysłowe. Z informacji rynkowych wynika, że zakłady produkujące mrożone truskawki napotykały barierę popytu, gdyż na rynkach zagranicznych polski produkt był mniej konkurencyjny niż ten oferowany z innych krajów (np. Chin i Egiptu).

Odmierna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do malin. Polska osiągnęła sukces w produkcji malin, głównie dzięki wprowadzeniu odmian jesiennych [Danek 2006]. Zbiory ich występują do pierwszych przymrozków dzięki czemu doskonale dopasowują się do popytu zgłaszanego przez przemysł przetwórczy. Pożądane jest jednak zwiększanie intensywności upraw.

Polska wraz z Rosją są światowymi liderami w produkcji porzeczek. Produkcja porzeczek nastawiona jest, podobnie jak malin i truskawek, na przemysł przetwórczy. Jednak wykorzystanie jest inne, gdyż dominuje produkcja soków zagęszczonych, które w większości (podobnie jak truskawkowych oraz malinowych) przeznaczone są na eksport.

Niewątpliwym problemem w produkcji owoców jagodowych jest zbyt małe nastawienie na produkcję deserową. W celu zwiększenia spożycia owoców jagodowych niezbędne są dostosowanie oferty odmianowej i przedłużenie okresu podaży owoców (uprawa pod osłonami) oraz promocja. W 2014 r. uruchomiony został pilotażowy program „Niezwyczajne właściwości zwykłych owoców”, który realizowany jest przez Związek Sadowników Rzeczypospolitej Polskiej [Portal spożywczy 2014]. Celem programu jest zwiększenie spożycia truskawek, malin, porzeczek oraz borówki wysokiej poprzez akcje informacyjno-promocyjne.

LITERATURA

- Baza danych Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa <http://faostat.fao.org>, dostęp 10.03.2014.
- Baza danych Europejskiego Urzędu Statystycznego <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
- Centrum Analityczne Administracji Celnej i Centrum Informatyki Handlu Zagranicznego za lata 2001-2012, dane niepublikowane.
- Danek J. 2009: *Uprawa maliny i jeżyny*, Hortpress Warszawa, s. 74.
- Makosz E. 2012: *Ważne problemy producentów owoców jagodowych*, <http://trsk.pl/aktualnosci2012.html>, dostęp: 03.2014.
- Nosecka B., Bugała A., Paszko D., Zaremba Ł. 2012: *Sytuacja na światowym rynku wybranych produktów ogrodnictwa i jej wpływ na polski rynek ogrodnictwa*, IERiGŻ-PIB, Warszawa, s. 33-35.
- Paszko D. 2012: *Trendy w uprawie malin* www.jagodnik.com, dostęp: 20.03.2014.
- Portal Spożywczy. *Sadownicy mają 630 tys. zł na promocję owoców jagodowych*, dostęp 14.03.2014. www.portalspozywczy.pl.
- Roczniki statystyczne Rzeczypospolitej Polskiej za lata 2002-2013*: GUS, Warszawa.
- Szacunkowe dane ekspertów z IERiGŻ-PIB za lata 2001-2013, IERiGŻ-PIB, Warszawa, dane niepublikowane.

Paweł Kraciński

HARVESTING AND DISPOSAL OF THE PRODUCTION OF STRAWBERRIES, RASPBERRIES AND CURRANTS IN POLAND

Summary

The aim of this article was to analyse changes in harvesting of fruits and disposal of the main berry fruits in Poland, as well as domestic market share in global production. Production of raspberries increased, whereas production of strawberries decreased, alongside slight increase in production of black berries. Industrial possessing had the highest and increasing share in utilizing the harvesting of the main berry fruits in Poland. The main product of processing strawberries and raspberries were frozen fruits, and in case of lack currants-squashes (concentrated juice).

Adres do korespondencji:

Mgr Paweł Kraciński
Zakład Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ-PIB
ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
email: pawel.kracinski@ierigz.waw.pl